

Asia: VN/3785/2024

Lausuntopyyntö: hallituksen esitysluonnos eduskunnalle rautatieliikenteen toimivaltaisia viranomaisia koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Keski-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle rautatieliikenteen toimivaltaisia viranomaisia koskevaksi lainsäädännöksi. Esityksellä toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman toimenpidettä ostoliikenteen järjestämisen mahdollistamisesta alueellisille viranomaisille, kuntayhtymille ja kunnille tai kaupungeille. Samalla siirretään liikenne- ja viestintäministeriöllä nykyisin oleva toimivalta ja ohjaamisvastuu rautatieliikenteen ostoista Traficomille. Traficom asettaa lentoliikenteen julkisen palvelun velvoitteet aluehallintouudistuksessa. Lisäksi aluehallintouudistuksessa ELY-keskusten joukkoliikennetehtävät siirretään liikenne- ja viestintävirasto Traficomiin, millä parannetaan eri liikennemuodoilla järjestetyn julkisen liikenteen tehokkuutta ja yhteensovittamista. Esitykseen sisältyvillä hankintamenettelyjen päivityksillä annetaan toimivaltaisille viranomaisille nykyistä kattavammat ja selkeämmät menettelytapanormit, jotka kattavat hankintamenettelyn eri vaiheet.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoite, jossa henkilöjunaliikenteen kilpailua lisätään mahdollistamalla kunnille, kuntayhtymille ja alueille ostoliikenteen järjestämiseen on maakuntaliiton mielestä tärkeä uudistus. Keski-Pohjanmaalla tehdään parhaillaan selvitystä lähijunaliikenteen käynnistämisestä välillä Ylivieska-Kokkola-Seinäjoki. Selvityksen tavoitteena on löytää lähijunaliikenteen käynnistämiseen toimintamalli, joka toteutuessaan rasittaisi mahdollisimman vähän kuntia. Keski-Pohjanmaan saavutettavuuden kehittämiseksi ja elinvoimaisuuden pitovoimalle on olennaista saada Ylivieska-Seinäjoki välille markkinaehtoisesti toteutettava raideliikenteen kustannustehokas toimintamalli, mikä palvelee eri väestöryhmiä ja kuntien joukkoliikenteen tulevaisuustarpeita.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että liikenne- ja viestintäministeriöllä voimassa olevan lain mukaan oleva rautatieliikenteen toimivalta siirretään Liikenne- ja viestintävirastolle. Muutoksen myötä Liikenne- ja viestintävirasto vastaisi rautatieliikenteen julkisesti tuetusta ostoliikenteestä HSL-alueen ulkopuolella.

Keski-Pohjanmaan liitto näkee esitysluonnoksessa esitetyn muutoksen viranomaisten rooleihin perustelluksi. Valtion kustantaman ostoliikenteen hankintojen toimivaltaisen viranomaisen tehtävien keskittäminen Liikenne- ja viestintävirasto Traficomille HSL-alueen ulkopuolella on kannatettavaa. Eri liikennemuotojen toimivaltatehtävien keskittäminen Traficomille lisää alueellisen yhteensovittamisen edellytyksiä ja selkeyttää tilannekuvaa ohjaukseen liittyvissä asioissa. Lisäksi keskittäminen hyödyttää raideliikenteeseen ja hankintoihin liittyvää osaamista ja resurssointia.

Luonnoksen mukaan muussa raideliikenteessä toimivaltaisia viranomaisia ovat liikenteen palveluista annetun lain 181 §:n 2 ja 3 momentissa mainitut kunnalliset ja seudulliset viranomaiset omalla toimivalta-alueellaan. Esityksen (182 a §) mukaan jatkossa kunnalliset ja seudulliset viranomaiset voivat esittää liikenne- ja viestintäministeriölle alueellisia muutoksia rautatieliikenteen toimivaltaisiin viranomaisiin. Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että kunnat voivat omasta aloitteestaan esittää liikenne- ja viestintäministeriölle alueellisia muutoksia rautatieliikenteen toimivaltaisiin viranomaisiin.

Keski-Pohjanmaan liitto esittää, että selkeyden varmistamiseksi ja väärinkäsitysten välttämiseksi lakiesityksessä määritellään selkeästi, mitä termit ”rautatieliikenne” ja ”muu raideliikenne” tarkoittavat.

Keski-Pohjanmaan liitto kokee tärkeänä, että kunnilla ja kuntayhtymillä on mahdollisuus joukkoliikennepalvelun tarjontaan ja toimia yhteisviranomaisena rataverkon rakentamisesta vastaaviin viranomaisiin.

Lausunnoilla olleessa Liikenne12-suunnitelmaluonnoksessa on esitetty, että valtio varautuu tulevan junaliikenteen ostopalvelusopimuksen/sopimusten (niin kauko- kuin alueellisen lähijunaliikenteen) vaatimien infratoimenpiteiden yhteensovittamiseen niin suunnitteluohjelmassa kuin investointiohjelmassakin. Luonnoksen mukaan kunnat ja kaupungit osallistuvat kustannuksiin ja kustannusjaoista sovitaan samalla kun kunnat päättävät osallistumisesta ostoliikenteen hankkimiseen. Keski-Pohjanmaan liiton mukaan kaupungit ja kunnat saattavat joutua liian suureen vastuuseen mm. lähijunaliikenteen rahoittamisesta. Toimivaltaisen vastuuviranomaisen on otettava huomioon kansalliset ja alueelliset kehittämistarpeet ja -tavoitteet.

Lainsäädännön muutokset ja Liikenne12-suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet eivät saa johtaa tilanteeseen, jossa valtio siirtää kustannuksia valtion omistaman ratainfraan ylläpidosta ja kehittämisestä kunnille ja alueille. Valtio ei voi myöskään vetäytyä vastuustaan järjestää julkisesti tuettua ostoliikennettä yhteysväleillä, joilla kaukojunaliikenne ei markkinaehtoisesti toteudu. On tärkeää, että valtio turvaa rautatieliikenteen riittävän rahoituksen, jotta kilpailun avaaminen henkilöjunaliikenteessä ei johda palvelutason laskuun ja alueiden saavutettavuuden heikkenemiseen.

Valtion on yksiselitteisesti jatkossakin vastattava kaikesta tarpeelliseksi katsottavasta pitkämatkaisesta joukkoliikenteestä. Pitkämatkaista joukkoliikennettä sekä maanteillä että radoilla ovat kaikki maakuntarajat ylittävä ja usein myös kuntarajat ylittävä liikenne.

Vilkuna Leena
Keski-Pohjanmaan liitto

Turunen Johannes
Keski-Pohjanmaan liitto